

UTOPIE. Podle Jiřího Horeckého, prezidenta Asociace poskytovatelů sociálních služeb, by bylo třeba do roku 2035 vybudovat v každé obci s rozšířenou působností domov důchodců pro 289 seniorů. V tuto chvíli je to utopie. Na snímku Sociální a zdravotní centrum Letiny na Plzeňsku.

Slevy ve vlacích vs. nedůstojné umírání

Populistická vláda Andreje Babiše rozdává, kde může. K sociálním službám je ale skoupá, takže nezbývají peníze třeba na řešení katastrofického nedostatku lůžek v domovech důchodců. Někde už nemají ani na povlečení. Nedostatek financí likviduje i program výměny injekčních stříkaček pro závislé a hrozí infekce žloutenky C i nárůst počtu HIV pozitivních.

Převléká seniory, sprchuje je, ale také jim utírá zadky. A zároveň se snaží o neustálé úsměvy i vlídná slova. „Na nahotu starých lidí či lidské výkaly jsem si dávno zvykla. Vadí mi, že domovy důchodců pořád nejsou

dostatečně důstojným prostředím pro poslední chvíle života,“ vypráví zdravotní sestra Jana. Ve zdravotnictví a sociálních službách pracuje přes třicet let, nyní v jednom jihočeském domově důchodců. Příjmení nechce zveřejnit (redakce ho

zná), protože pak by se bála podat otevřené svědectví. Tohle zaměstnání má přitom hodně ráda. „Neměnila bych,“ říká.

„V našem důchoďáku mi hrozně vadí, že klienti nemají žádné soukromí. Že musejí spát v pokojících pro dvě osoby. Pro mnohé je to hrozný šok, když najednou musejí bydlet na malém prostoru s úplně cizím člověkem. Nechápu, že se ani třicet let po revoluci nenašly peníze, aby lidé z tohoto světa odcházeli alespoň v trochu slušných podmínkách. A jednolůžkové pokoje jsou k tomu základní podmínkou.“

Sestra Jana je upřímná. „Určitě bych nechtěla dopadnout tak jako naši klienti. To je děsivá představa. Chtěla bych mít

alespoň ten pokojíček sama pro sebe.“ Pořád se nemůže smířit s tím, co denně vidí. Že v takových podmínkách dožívají lidé, kteří celý život poctivě pracovali. Inženýři, učitelky i někdejší zdravotní sestry. „Na klienty se každý den dívám, jako bych už byla v jejich kůži, protože všichni jednou zestárneme. To mi dodává novou energii, abych do téhle práce znova dala všechny síly.“

A sil potřebuje hodně. Na starost má dvacet babiček, z nichž jen málokterá chodí sama. „Je to dřina. Když některá upadne, nemůžu ji nechat na zemi. A všechny musím alespoň jednou týdně vykoupat, starám se i o jejich rehabilitaci. Některé musím krmit, ale také jim ráda natřepu polštář, aby se cítily alespoň trochu jako doma.“

Její obětavost, stejně jako zápal dalších tisícovek sester a pečovatelek z celé republiky, ale nestačí k tomu, aby sociální péče dosáhla německé či skandinávské úrovně. To by musela vláda do oboru napumpovat stovky miliard.

Nemáme už ani na povlečení

Sociální péče ovšem nekončí opatrováním seniorů v domovech důchodců. Je to obrovský kolos zahrnující i služby pro mentálně postižené, drogově závislé nebo invalidní důchodce. Stále další peníze je nutno nalévat do denních i týdenních stacionářů, chráněného bydlení či do osobní asistence.

Na sociální služby dostávají kraje na každý rok peníze od ministerstva práce a sociálních věcí, dotace pak rozdělují. Pro letošek původně usilovaly o 20,38 miliardy korun, dostaly 15,12 miliardy. To je bohužel žalostně málo.

Těsně před páteční uzávěrkou TÝDNE vláda ústy ministryně práce a sociálních věcí Jany Maláčové slíbila, že „v nejbližším možném termínu, pravděpodobně 17. června, schválí dofinancování sociálních služeb“. Kraje by měly obdržet miliardu korun na platy v oboru – půl na půl se o to podělí ministerstvo práce a sociálních věcí s ministerstvem financí. Vedle toho ministerstvo práce poskytne dalších 447 milionů na vybrané projekty. Regiony dostanou na sociální služby rovněž peníze z evropských fondů, k dispozici je 1,5 miliardy korun na tři roky.

Aktuální požár tak bude na několik měsíců uhašen. Podfinancovanému a chaotickému systému, který nemá žádnou strategii pro příští léta, však nadále hrozí

kolaps. Stát totiž dlouhodobě nereaguje na výpočty odborníků, že výdaje na sociální služby prudce stoupají a zhruba každých deset let se zdvojnásobují. „Investice do sociálních služeb nejsou vládní prioritou, takže se dává vždy méně, než je potřeba, a čeká se, zda to přece jen nebude stačit. Ale nikdy to nestačí,“ popisuje vládní „strategii“ prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb (APSS) Jiří Horecký (*viz Ministři řeší jen sociálně lživá témata*).

Vyprazdňující se pokladny jsou teď černou mūrrou pro všechny ředitele domovů pro seniory v Česku, takových zařízení je v republice 530. Ředitelé chtějí především uhlíť mzdy zaměstnanců, aby neutekli mimo obor, což by kolaps sociálních služeb ještě urychlilo. „Kvůli nedofinancování sociálních služeb už jsme byli nuceni pokrátit rozpočet. Pro mě bylo prvořadé zachovat mzdy, proto jsem vyškrtal investiční výdaje, třeba na plánované opravy a nákupy vybavení včetně nábytku a povlečení,“ vypočítává Petr Kounovský, ředitel Domova sociálních služeb Liblín na Rokycansku a zároveň předseda krajské organizace APSS.

Citovaná zdravotní sestra Jana se může jen znova chytnout za hlavu – za takovýto podmínek se nedůstojný život v domovech důchodců nemůže nikdy zlepšit. Nejprve nebudou peníze na

povlečení, časem možná ani na toaletní papír.

„Ohroženo je i vyplácení odměn za druhé pololetí, což bych byl velmi nerad, jelikož odměny jsou stimulační. Pokud se nám nepodaří získat finanční prostředky od dárců, jsou ohroženy i rehabilitační pobyty klientů a jejich kulturní a společenské akce,“ pokračuje ředitel Kounovský. „Je přitom nedůstojné žebrot u státu, aby dofinancoval tak potřebnou věc, jako jsou sociální služby.“

Nesmrtelní ministři?

Když se z nedostatku financí vezme důchodcům i kulturní program, jaké vyžití jim zůstane? Snad jen zapnutá televize. Se sociálními službami se každý z nás setkává za jiných okolností. „Většinou ale až v okamžiku, kdy je někdo z blízkých potřebuje,“ říká Alena Sakařová, ředitelka Domova pro seniory Bechyně. „Je to přirozené, ale odpovědné osoby na ministerstvech by měly jednat adekvátně svému postavení.“

Otázka je, zda si v zápalu práce pod vládním heslem „Děláme to pro lidi“ vůbec uvědomují, že také jednou zestárnou. A budou minimálně potřebovat, aby jim terénní sociální pracovník přivezl domů oběd, a později i to lůžko v domově důchodců. Anebo jsou přesvědčeni, že se jich takový problém nebude nikdy týkat? A že se díky „zásluhám o vlast“ dostanou do nějakého prestižního zařízení či si z úspor zaplatí celodenní pečovatelku nebo exkluzivní hospic?

Jak vypadá průměrný tuzemský domov důchodců, mnozí ministři a jejich náměstci asi netuší. Navštěvují tato zařízení už více než čtvrt století, především při hledání zajímavých pamětníků. A když jsem někdy před polovinou devadesátých let pátral po posledních veteránech první světové, kteří válčili v uniformách rakousko-uherské armády, jednoho jsem objevil v opavském „starobinci“. Na velkém pokoji tam doslova umíralo osm penzistů naráz. Pach moči byl nesnesitelný, navíc se mísil s uhelným prachem, protože pokoj byl vytápěn kamny na černé uhlí.

Šok! Později jsem si zvykl. Děsí mě však, že leckde se za desetiletí téměř nic nezměnilo. Třeba v nejmenovaném domově důchodců poblíž Prahy jsem před Vánoce 2017 hledal hrusického sousoeda malíře Josefa Lady. Ten v maličkém pokojíčku pro dva klienty celé dny ▶

Chabá náplast od ČSSD

Kvalitní sociální služby by měly být pro sociální demokraty prioritou. ČSSD ale sedí ve vládě, které na sociální péči docházejí peníze. Strana se tak minulý týden alespoň zmožila na symbolické gesto – jež ovšem krizi nijak nezmiří –, když překvapivě podpořila návrh ODS, aby byly z nové vlny EET vyňaty sociální služby.

„Není jasné, jak budou financovány sociální služby. Proto nevidíme důvod, proč zatěžovat terénní sociální služby dalšími náklady,“ vysvětlil předseda ČSSD Jan Hamáček. A záhy sklídl kritiku ze strany ANO, jež gesto považuje za pokus o porušení koaliční smlouvy. Ministerstvo financí posléze návrh označilo za „nesystémový a zcela zbytečný“. Sociální služby totiž poskytuje především stát a neziskové organizace a obě skupiny jsou z EET vyloučeny. Přes všechny výhrady nakonec ANO ustoupilo a poslanci v pátek rozšíření EET schválili podle požadavků sociálních demokratů, tedy s výjimkou pro sociální služby.

spal, a když byl probuzen, jen zoufale volal: „Odvezte mě domů.“ V zatuchlém pokojíku to zapáchalo tak, že se mi bouřily vnitřnosti. Domov neměl ani pořádnou společenskou místnost a penzistky na vozících se tlačily u televize ve vestibulu. Vyhaslé oči, beznaděj. Poslední štače, jakou bych v těchto podmínkách nepřál ani největšímu nepříteli.

Až budou dnešní ministři v penzi, možná už nebude fungovat ani služba, která by seniorům dovážela domů nákupy, léky či nemohoucího na vozíku osprchovala. „Nedostatek peněz se stále výrazněji projevuje i na dostupnosti terénních služeb. Poskytovatelé nemají prostředky na nákup a provoz aut, a nemohou tak zajistit péči ve vzdálenějších místech,“ říká Renata Kainráthová, viceprezidentka APSS pro terénní služby. A varuje, že nedostatek financí bude mít už brzy vážný celospolečenský dopad.

Nedostupnost sociální péče totiž nutí rodinné příslušníky v produktivním věku, aby opouštěli zaměstnání, a domácí opatrovnictví na plný úvazek často vede k narušení rodinných vztahů, mnohdy i k rozvodům. „Vylidňují se vesnice, neboť starší lidé odcházejí tam, kde je péče dostupná. A celkově narůstá frustrace, protože všichni, kteří marně hledají pomoc v nějaké problematické sociální situaci, získávají pocit, že je stát nechal na holičkách.“

Jsou horší i lepší domovy důchodců. Ale jsou tu proto, aby se člověk nemusel

▲ **SCHODEK V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH** chce vláda ucpat hlavně penězi z evropských zdrojů (1,5 miliardy). Opozice kritizuje, že potrvá pět měsíců, než se dostanou k poskytovatelům péče.

čtyřicet hodin denně starat o nemohoucího příbuzného. „Ze zkušeností různých států víme, že nejhorší řešení intenzivní péče o blízkého seniora je, pokud pečující osoba opustí zaměstnání. A pokud se stará sama, bez možnosti si odpočinout. To je nejhorší model,“ míní prezident APSS. Za nejlepší považuje sdílenou péči, kdy rodině pomáhá pečovatelská služba, denní či týdenní stacionáře a široká rodina.

AIDS a krátkozrakost vlády

K sociální péči patří i adiktologické služby, tedy ty spojené s prevencí a pomocí drogově závislým. Nedostatek peněz přímo ohrožuje i je, a to výrazně. „Hrozí razantní omezování kapacit, a s ním i propouštění zaměstnanců,“

popisuje tristní stav Petr Hrouzek, předseda sekce adiktologických služeb při Asociaci poskytovatelů sociálních služeb.

Třeba klíčová nezisková organizace Sananim, která úspěšně pracuje s drogově závislými už od roku 1990, letos dostala jen necelou polovinu financí oproti loňsku. „Dochází tak k destrukci stávající a stabilně fungující sítě ambulantních služeb s dlouhodobě prokazatelnými výsledky,“ lituje ředitel organizace Jiří Richter. Na letošní rok žádal 2,2 milionu korun pro výměnný program injekčních stříkaček v Praze. Přišlo o 800 tisíc korun méně. „Program je přitom klíčovou složkou ochrany veřejného zdraví, díky němuž v Praze prakticky neexistuje HIV. Každý rok vyměníme přibližně

Ministři řeší jen sociálně líbivá témata

Prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb JIŘÍ HORECKÝ na podfinancování oboru upozorňuje dlouhodobě: „Není to tak líbivé téma jako snížení cen veřejné dopravy nebo obědy pro školy zdarma.“ Proto podle něho zůstává stranou zájmu politiků.

S přibývajícím počtem seniorů se paradoxně snižuje dostupnost sociálních služeb. Co z toho plyne?

Potřeba sociálních služeb roste, naše kapacity jsou nedostatečné a nikdo s tím nic nedělá. Budou se tak prodlužovat čekací doby na umístění v pobytových službách, nebude dostupná terénní péče a péče o seniory bude stále významněji zatěžovat rodiny. Rodinní přísluš-

níci, a to zejména ženy, budou odcházet z trhu práce, čímž se bude prohlubovat gender pay gap (genderová mzdová mezera, průměrný rozdíl mezi mzdovým ohodnocením pracujících žen a mužů, pozn. red.), přičemž tyto pracovníci budou na trhu práce scházet. Ale zároveň budou vystaveni vysoké fyzické a psychické zátěži.

Proč vláda na alarmující údaje reaguje tak pomalu?

Ministři obvykle řeší problém, až když je naléhavý nebo mediálně zajímavý. Snížení cen veřejné dopravy, obědy pro školáky zdarma, oddlužení lidí s exekucemi, to jsou sociálně líbivá témata, která ve finále mohou způsobit, že se na tyto projekty rozdají všechny peníze. A na investice do sociálních služeb opravdu nezbude.

Současný systém sociálních služeb je prý nepřátelský vůči soukromému kapitálu. Čím?

Pokud se někdo rozhodne postavit domov pro seniory jako rodinnou firmu, získá registraci a začne poskytovat pobytové služby seniorům, nedostane ani korunu státní dotace. Zároveň ale stát reguluje úhrady od klientů a jejich rodin, takže soukromý domov si nemůže stanovit měsíční cenu ve výši svých nákladů. Jeho provoz není ze strany státu podporován, ale možnost úhrad je silně regulována. Přitom v soukromém školství nebo ve zdravotnictví tomu tak není a stát školné či platby za nehrázenou zdravotní péči nijak nereguluje. Stejně tak nikde v západní Evropě nenarazíte na obdobu českého systému. V budoucnu se přitom veřejný sektor sociální péče bez toho soukromého neobejde.

▲ **VÝMĚNA JEHEL OHROŽENA.** Protidrogová prevence se bortí a snižuje se nejen její podpora ze strany resortu sociálních věcí. Ministerstvo zdravotnictví snížilo dotace ze 42 na 21 milionů.

1,7 milionu injekčních stříkaček,“ říká Richter.

Hrozící rozšíření žloutenky typu C a AIDS ale vládu zjevně netrápí, anebo před palčivými problémy strká hlavu do písku. Soudný člověk přece musí upřednostnit program na výměnu stříkaček třeba před nesmyslně královskými slevami ve veřejné dopravě pro studenty a seniory. „Stát rozdává těm, kteří to vůbec nepotřebují,“ rozčílil se nedávno ve sněmovně předseda ODS Petr Fiala, neboť tyto slevy přijdou rozpočet na šest miliard.

Alarmující čísla

Přes dvacet tisíc žadatelů aktuálně čeká na místo v některém z domovů pro seniory. Marně, napřed musí někdo umřít. Podle Světové zdravotnické organizace disponuje Česká republika v případě lůžek dlouhodobé péče podprůměrnými kapacitami. Od roku 2007 jsme klesli na podprůměr v rámci Evropské unie a v porovnání s původními členskými zeměmi společenství je tato propast alarmující. „Se skandinávskými zeměmi se nemůžeme porovnávat vůbec,“ lituje prezident APSS Jiří Horecký. Belgie či Švédsko nabízejí sedmdesát lůžek na tisíc osob ve věku nad pětá-

šedesát let, Česko pouhých čtyřicet.

Populace přitom stárne. Podle Horeckého bude nutno do roku 2030 přijmout do sociálních služeb dalších nejméně 11 tisíc pracovníků. A do roku 2050 dokonce 46 tisíc. S prodlužujícím se věkem bude navíc péče stále náročnější – zatímco Alzheimerovou chorobou nebo jinou formou demence trpělo v šedesátých letech asi 60 tisíc lidí, příští rok jich má být 183 tisíc a v roce 2050 téměř 400 tisíc. Náklady na sociální péči tak budou stále zásadnější položkou státního rozpočtu.

Německo a další země každoročně reagují na zvyšující se poptávku po sociálních službách, Česko minimálně a se zpožděním. Neexistuje žádný centrální strategický plán na budování kapacit sociálních služeb pro seniory. Řeší se jen dílčí problémy, a to krátkodobě, často „na koleně“. „Česká republika se chová, jako by se jí problém netýkal. Čeká nás tedy stav blíží se kolapsu, který bude mít dopady i na ekonomiku této země,“ říká Horecký. Podobná slova zahrnul i do aktuální studie Současná struktura služeb dlouhodobé péče. Fakta v ní uvedená až vyrážejí dech, ale kdo ví, zda ji některý z ministrů alespoň otevřel. **Ivan Motýl**

- ✓ **Jsem samé rajče**
(240 g rajčat ve 100 g kečupu)
- ✓ **Jsem bez zahušťovadel**
a chemických konzervantů
- ✓ **Skvěle vytékám** ze sklenice
- ✓ **Jsem extra hustý**

www.otma.cz